

aanschrijven als 'Zeer Geachte Vriend!'. Zijn laatste woorden luiden: Gij kunt nu toch waarschijnlijk niet zeggen, dat de Orthodoxen niet van uwen zoo verdienstelijken arbeid weten willen'.⁶⁸

Hofstede de Groot heeft gehunkerd naar erkenning van het belang van zijn vondsten. Dat blijkt ook uit brieven die hij in de zomer van 1868 uit Duitsland en Zwitserland naar huis schreef. In Bazel woonde hij een zendingsfeest bij. Hij dineerde toen bij prof. J. Riggenbach, 'die ook voor de echtheid van Johannes strijdt, en mijn *Basilides* kende'. Later sprak hij over zijn boek met prof. F.L. Godet van Neuchâtel toen hij bij deze logeerde. Godet had hem al eerder over de *Basilides* geschreven en De Groot had diens positieve oordeel dadelijk in *Waarheid in Liefde* gepubliceerd. Nu had Godet voor een Duitse vertaling van zijn commentaar op Johannes 'mijn *Basilides* ... nog eens bladzijde voor bladzijde doorgestudeerd en gezien dat ik regt had'.⁶⁹ Na de vakantie ontving de hoogleraar ook een instemmend commentaar van zijn Lutherse collega R.F. Grau van Königsberg.⁷⁰ Het zal hem goed hebben gedaan, evenals de mededeling van de Waalse predikant van Groningen E. César Segers. Segers had tijdens zijn vakantie in de Harz prof. E.W. Hengstenberg gesproken. Deze had hem toen uitgevraagd over De Groot, 'dewijl mijn *Basilides*, die in Duitschland zoveel opgang maakte, ook hem zooveel belang inboezemde'.⁷¹ Zo mocht De Groot in 1868 toch nog het genoegen smaken, dat hij in het buitenland de lof ontving die hij in het vaderland zo node gemist had. Godet en Riggenbach had hij in 1866 in de kring van de Evangelische Alliantie, in de vergaderingen der 3^e sectie, kunnen ontmoeten, als alles toen zo was gegaan als hij zich dat in januari 1866 voorstelde.⁷²

Een beslissende episode

Door eigen onbedachtzaamheid heeft Hofstede de Groot zich de weg versperd naar de vergaderingen van de Evangelische Alliantie. Toch gaat het in het voorafgaande om meer dan een deerniswekkende episode uit het leven van een man, die door J. Huizinga zo raak beschreven werd als 'een van die naturen, die al wat zij meenen, vurig meenen, die zich nauwelijks kunnen voorstellen, dat een ander het te goeder trouw met hen oneens is'.⁷³ Indien

68. Verzameling Koenen, Réveil Archief en Archief Hofstede de Groot 4a. In de correspondentie tussen Koenen en P. Hofstede de Groot zijn vier perioden te onderscheiden: 1834-1839, (1843,) eind 1851-1854, eind 1860-1863, eind 1867-1869. Steeds is het Koenen die het initiatief neemt in een brief met een formele aanhef; in latere brieven verschijnt dan steeds weer de aanduiding 'vriend'. Zie ook: J. van den Berg, 'P. Hofstede de Groot en het Réveil', in *Aspecten*, 11-34.
69. P. Hofstede de Groot aan zijn kinderen, Neuchâtel 4-7-1868; Archief Hofstede de Groot 4c; *Waarheid in Liefde* 1868, 141.

70. R.F. Grau aan P. Hofstede de Groot, 10-10-1868; Archief Hofstede de Groot 5,6.

71. P. Hofstede de Groot aan C.P. Hofstede de Groot, z.p., z.d. (fragment, met notitie: '1868'); Archief Hofstede de Groot 30 (blad 3).

72. Volgens het *Programme provisoire* (zie boven, noot 37 zouden beiden in 1866 in de 3^e sectie spreken; in 1867 was alleen Riggenbach aanwezig).

73. *Verzamelde werken* VIII, Haarlem 1951, 144.